

US EPA ARCHIVE DOCUMENT

ՏԵղեկություններ



Փետրվար 2009

Կանխիելով շմոլ գավով թունավորումը

Տեղեկություն չափահասների և նրանց
խնամողների համար

Գիտե՞ք, որ շմոլ գավը (CO) թունավորումն ամենատարածված պատճառն է ԱՄՆ-ում։ Պատահական CO թունավորումը բերում է տարեկան 500 հոգու մահվան և 15,000 շտապ օգնության կանչերի։ 65 տարեկանից բարձր մարդիկ առավելապես խոցելի են CO պատահական թունավորման նկատմամբ, քանի որ իրենք ասելի հաճախ են առողջական խնդիրներ ունենում։¹ Չնայած, որ CO-ի տագնապի վանզը կարող է փոկել կամքը, այն տեղադրված է ամերիկացիների մեկ երրորդից թիս տներում։²

Ի՞նչ է շմոլ գավը (CO)

CO-ն անհոտ, անգոյն գավ է, որը կարող է պատճառել հիվանդություն և մահ։ Այն առաջանում է, եթե վառվում է ցանկացած վարելիք՝ բնական գավ, պրոպան, բնավին, նաև լեռոսին, վայրու կամ վայրություն։ Սարքերը, որոնք արտադրում են CO, ներառում են մեքենաներ, նավեր, բենզինի շարժիչներ, գավ օջախներ և ջեռուցման հանակարգեր։ CO-ն կարող է առաջանալ այս աղբյուրներից վասկ և կիսասկակ տարածություններում։ Եթե մարդը շնչում է CO, թունավոր գավը թափանցում է արյան մեջ և վակում է թթվածնի մուտքը, ինչը կարող է վնասել հյուվածքները և մահ առաջանել։³

Որոնք են CO-ով թունավորները ախտանշանները

Մարդկանց մեծամասնության համար թունավորման ցածր աստիճանի առաջին նշաններ են թույլ գլխացավը և շնչապառությունը չափավոր ֆիվիկական ակտիվության ժամանակ։ Շարունակական կամ ոմեր գավի աղբեցությունը կարող է առաջացնել գրիպի ախտանիշներ՝ ոմեր գլխացավ, գլխապտույտ, հոգսածության վգացում, սրտխառնոց, հույսունք, գրգռվածություն և թույլ վգունություն, հիշողության և կոռուպինացիայի թուլացում։⁴ CO-ն կոչվում է «լուր մարդասպան», քանի եթե վաղ ախտանիշներն անտեսվում են, անձը կարող է կորցնել գրտսկցությունը և չկարողանալ խուսափել վտանգից։

Դուք կարող եք չպար ախտանշանները, բայց գոնվել CO-ի վտանգավոր աղբեցության տակ

CO-ի ցածր խտացման մակարդակը կարող է չառաջանել թունավորման ակնհայտ ախտանշաններ, սակայն կարող է բերել առողջության երկարատև վնասման, անգամ եթե CO-ի աղբյուրը վերացված է։ Առողջական հետևանքները հետևյալն են՝ նյարդային

**Սեպամից
յուրաքանչյուրը շմոլ
գավի թունավորման
վիճակի տակ է
գործում։ Տարեց
մարդիկ, ունենալով
առողջական
խնդիրներ՝ սրտի
խրոնիկական
հիվանդություն,
անեւմիա կամ
շնչառության
խնդիրներ, առավել
շատ են ենթակա այս
անհոտ, անգոյն գավի
աղբեցությանը։**

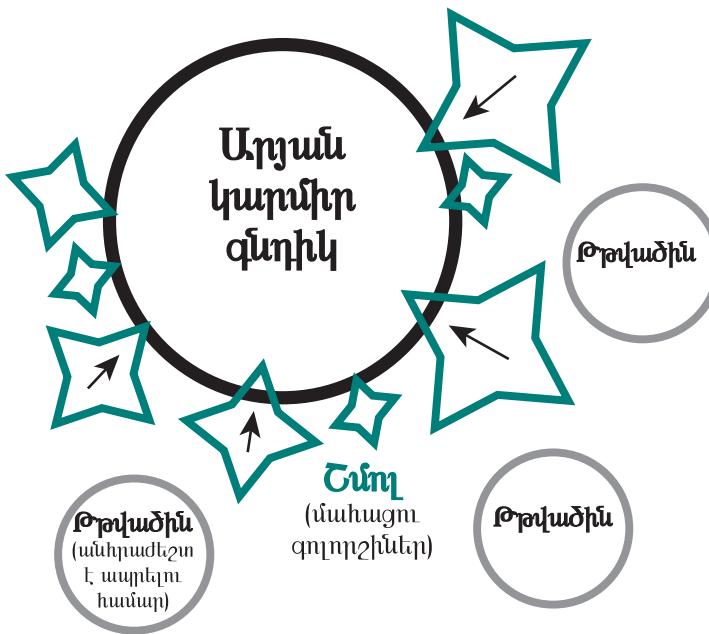
Երկարատև խնդիրներ. սովորելու թերացում և հիշողության թուլացում, զգացմոնքին և անհատական ապրեցություններ, զգայական և շարժական խանգարումներ:⁵

Ո՞վ է գոլովում CO-ի թունավորման վիճակի տակ

Ցանկացած տարիքի մարդիկ գոլովում են CO-ի թունավորման վիճակի տակ: Անձններ, դրոնք տառապում են արտի հիվանդություններից, անեմիաից, կամ չնչառական խնդիրներից, ավելի շատ են ենթարկվում շնոր գասի ապրեցությամբ:⁶ Տարեց մարդիկ ավելի հաճախ են ունենում առողջական խնդիրներ և բարձրացնում մահացու վիճակի հետևանքը:⁷ CO-ի թունավորումը կարող է շատ վիճակավոր լինել և չճնշած երեխաների համար, զգալիորեն մեծացնելով մանկական մահացությունը և կարգացնան խանգարումները:^{8, 9}

Առավել տարածված է փորբանանությունների մեջ

Վաշինգտոնի նահանգում փորբանանություն կազմող բնակչության մեջ անցկացրած հետազոտության արդյունքում պարզվեց, որ սահմանականորեն բնակչության համեմատ, խապանացների մոտ չորս անգամ, իսկ սևերի՝ երեք անգամ բարձր է CO-ի թունավորման վիճակը: Ավելին, խապանական բնակչության 67 %-ը և սևերի 40 %-ը թունավորվել են փայտածովիք որպես տան վառելիք օգտագործելու հետևանքով:¹⁰



Եթե Դուք կարծում եք, որ շնոր գասից թունավորման ախտանշաններ ունեք, ապա:

- Անմիջապես դուրս եկեք մաքրու օդով տարածք: Բացեք դռներն ու պատուհանները, անցատեք գազօջախները, վառարանները, ջեռուցման և նման այլ սարքերը և դուրս եկեք տնից:
- Զանգահարեք թունավորման կենտրոն 1-800-222-1222 հեռախոսահամարով: Թունավորման մասնագետները կտեղինացնեն Ձեզ, արդյոք Դուք ունեք հետագա բուժօգնության անհրաժեշտություն:

Թունավորումից խուսափելու համար, ինչեւք:

- Տեղադրեք CO-ի տաքնապի ապրանշանիչներ հանգստի սենյակներում:
- Ամեն տարի սուրզեք ջեռուցման համակարգերը և վառելիքով աշխատող սարքավորումները:
- Խուսափեք օգտագործել առանց օդանցքի սարքավորումների:
- Եթեք մի վառեք վառելիքը շենքի ներսում, բացառությամբ գազօջախների կամ վառարանների, դրոնք նախատեսված են անվտանգ օգտագործման համար:
- Ուշադիր ենեք շնոր գասով թունավորման բոլոր ախտանշանների նկատմամբ:

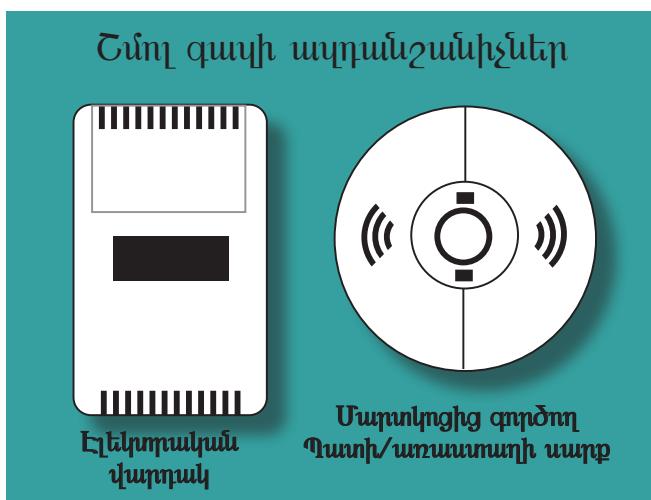
Այլ խորհուրդներ CO թունավորումից խուսափելու համար:

- Օգտագործեք գասի սարքավորումները կարգավորված վիճակում:
- Առանց օդանցքի վառարանը փոփոխելու դեպքում, գնեք և տեղադրեք օդանցքով վառարան:
- Օգտագործեք համապատասխան վառելիքը նավթի վառարանների մեջ:
- Տեղադրեք և օգտագործեք արտածող օդափոխիչ գազօջախների համար:
- Բացեք ծխատարը բուխարի օգտագործելու ժամանակ:
- Հնորեք հարմար չափի փայտյա վառարաններ, որոնք համապատասխանում են EPA-ի (Չոշակա միջավայրի սահմանության գործակալություն) չափանիշներին:
- Հանուվեք, որ փայտյա վառարանի դրնակները պինդ պակվում են:

- Տարին մեկ անգամ կարմակերպեք շեռուցման համակարգի և օդանցքի մասնագիտական առողջում և մաքրում:
- Համովվեք, որ ներաի վառելիքով աշխատող բոլոր սարքերը լավ վիճակում են և ունեն համապատասխան օդափոխություն:
- Երբեք մի թողեք աշխատող մեքենան ավտոտնակրում, նույնիսկ եթե ավտոտնակի դրները բաց են:
- Օգտագործեք շարժական գեմերատորը դրսում և շենքերից հեռու: Երբեք մի օգտագործեք շարժական գեմերատորը պատշաճի կամ դրների, օդանցքի կամ պատուհանների մոտ: Երբեք մի օգտագործեք շարժական գեմերատորը Ձեր կամ Ձեր ընտանիքի հանգատի սենյակի մոտ:
- Երբեք մի օգտագործեք փայտածուխի մանղալ տամար, անգամ բոլիսարիի մեջ:
- Պրոսամնով կամ այլ վառելիքով աշխատող վառարանները, որոնք տեղադրված են որսորդական կամ ձկնորսական տնակներում, պեսար է դեպի դուրս բացվող օդանցք ունենան:
- Երբեք մի շեռուցեք Ձեր տունը գազօջախով:

CO-ի տագնասի ավդանշանիչներ

Պատահական թունավորման դեպքերի կեսից կարելի է խուսափել տագնասի ավդանշանիչների օգնությամբ: Այդ ավդանշանիչները պեսար է



հաստատված լինեն Անվտանգության տեխնիկայի լարորատորիայի (UL) կողմից և վաճառվեն տեխնիկայի տեղական խանութներում:¹¹ Դրանց արժեքը մինհմավ է, մանավանդ, եթե հաշվի առնենք այն փաստը, որ դա կարող է Ձեր և Ձեր ընտանիքի լրացքը փրկել: Տեղադրեք CO-ի տագնասի ավդանշանիչները Ձեր տան յուրաքանչյուր հարկում և հանգատի սենյակներում այնպիսի հեռավորությամբ վրա, որ համակարգի ձայնը լսելի լինի: Ուշադիր

Ինչպես տարբերել CO-ի թունավորման և գրիպի ախտանիշները

Բանի որ գրիպի և CO-ի թունավորման ախտանիշները համընկնում են, Դուք կարող եք սխալվել կողմնորոշման մեջ: CO-ի ախտանիշները հետևյալն են՝

- Դուք ավելի լավ եք զգում Ձեզ զանվելով տնից հեռու:
- Տան անդամներից մի քանիար իհվանդանում են միևնույն ժամանակ (գրիպը փոխանցվում է մի քանի օրվա մեջ):
- Ըստանիքի անդամները, որոնք անմեռաշատն են ապրվել թունավորմանց, իրենց ժամանակի մեծ մասը սնցկացնում են տամար:
- Ախտանիշները հայտնվում են կամ մարդկանց վիճակը վատանում է սարքավորումը միացնելոց անմիջապես հետո կամ ավտոտնակրում մեքենան աշխատացնելիս:
- Տան կենդանիները նոյնպես իհվանդ են երևում, ցուցադրելով բնկություն և թմրածություն (գրիպի մարդկային տեսակները չեն փոխանցվում կենդանիներին):
- Ըստիանուր ցավ, ցածր տաքություն, կամ ուռած ավշահանգույցներ (բնորոշ է մրսածության և գրիպի ժամանակը):¹²

հետևեք արտադրանքի հրահանգներին, դրա տեղադրմանը, օգտագործմանը և պահպանմանը: Ի տարբերություն ծիւելու ավդանշանիչների, CO-ի ավդանշանիչների աշխատանքի ժամկետը կարող է լրացնալ մի քանի տարի անց:

Թույլ մի տվեք, որ CO-ի ավդանշանիչի գնան փաստը բերի Ձեզ բացարձակ անվտանգության սխալ զգացողության: CO-ի ավդանշանիչը պեսար է դիտարկի միայն որպես օգնական վառելիքով աշխատող սարքերի ճիշտ օգտագործման և պահպանման համար: CO-ի ավդանշանիչների համակարգը չի նախատեսված վերահսկելու CO-ի

յածր մակարդակը: Շատ հարցեր են հնչել, թե ինչքանով են պաշտպանողական CO-ի պարանշանիչի չսխամիշները, մասնական այնպիսի խոցելի խանար, ինչպիսիք են մեծահասակները:¹³

Տարեց մարդիկ և շրջակա միջավայրի հետ կատած առողջական ինդիկոններ

EPA-ի ծերացնան նախաձեռնությունը աշխատում է մեծահասակների առողջությունը շրջակա միջավայրի վտանգներից պաշտպանելու ուղղությամբ վտանգները դեկալարման և կանխան ռազմավարությունների, կրթության և հետազոտությունների օգնությամբ: EPA-ի ծերացնան նախաձեռնության մասին հավելյալ տեղեկությունների համար այցելեք www.epa.gov/aging

Այս տեղեկատվության տպած օրինակները կարող եք պատճերել հետևյալ հասցեով՝ <http://www.epa.gov/aging/resources/factsheets/order.htm>

Հավելյալ աղբյուրներ

Your Local Poison Center

- 1-800-222-1222
- Internet: www.aapcc.org

U.S. Environmental Protection Agency

Carbon Monoxide

<http://www.epa.gov/iaq/co.html>

CDC

Carbon Monoxide

<http://www.cdc.gov/co/>

Consumer Product Safety Commission

Home Heating Equipment Safety

www.cpsc.gov/cpscpub/pubs/heatpubs.html

Carbon Monoxide Alarms

www.cpsc.gov/cpscpub/prerel/prhtml01/01069.html

Portable Generators

www.cpsc.gov/cpscpub/pubs/portgen.html

Տողառություն

1 Centers for Disease Control and Policy. Carbon Monoxide-Related Deaths – United States, 1999-2004. Morbidity and Mortality Weekly Report. December 21, 2007; 56(50):1309-12.

2 Home Safety Council. Unintentional Home Injury in the United States. State of Home Safety: 2004 Edition. http://www.homesafetycouncil.org/state_of_home_safety_sohs_2004_p017.pdf.

3 (CDC), National Center for Environmental Health, "Carbon Monoxide Poisoning: Questions and Answers," July 2006. <http://www.cdc.gov/co/faqs.htm>

4 The U.S. Environmental Protection Agency (EPA), Indoor Environments Division (6607J) Office of Air and Radiation, "Protect Your Family and Yourself from Carbon Monoxide Poisoning," October 1996. <http://www.epa.gov/iaq/pubs/coftsht.html>

5 Delayed Neuropathology after Carbon Monoxide Poisoning Is Immune-Mediated, Stephen R. Thom, Veena M. Bhopale, Donald Fisher, Jie Zhang, Phyllis Gimotty and Robert E. Forster, Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, Vol. 101, No. 37 (Sep. 14, 2004), pp. 13660-13665.

EPA. 2000. Air Quality Criteria for Carbon Monoxide. U.S.EPA, National Center for Environmental Assessment. June, 2000. EPA 600/P-99/001F.

6 Centers for Disease Control and Prevention (CDC), National Center for Environmental Health, "Carbon Monoxide Poisoning: Questions and Answers," July 2006. <http://www.cdc.gov/co/faqs.htm>

7 CPSC. 2004. Non-Fire Carbon Monoxide Deaths Associated with the Use of Consumer Products: 2001 Annual Estimates. U.S. Consumer Product Safety Commission, Division of Hazard Analysis, May 13, 2004.

8 Raub, J. A., M. MathieuNolf, N. B. Hampson, and S. R. Thom. Carbon Monoxide Poisoning - a Public Health Perspective. TOXICOLOGY (145):1-14, (2000.)

9 Liu, S. Krewski, D., Shi, Y, Chen, Y, and R.T. Burnett. 2003. Association between gaseous ambient air pollutants and adverse pregnancy outcomes in Vancouver, Canada. Environmental Health Perspectives. 111:1773-1778.

10 Ralston, J.D. and N.B. Hampson. 2000. Incidence of severe unintentional carbon monoxide poisoning differs across racial/ethnic categories. Public Health Reports. 115:46-51. U.S. Department of Health and Human Services.

11 Yoon, S., Macdonald, S., Parrish, G. 1998. Deaths from unintentional carbon monoxide poisoning and potential for prevention with carbon monoxide detectors. JAMA. 279(9): 685-687

12 U.S. Department of Housing and Urban Development. Healthy Homes Issues: Carbon Monoxide, Healthy homes Initiative Background Information, December 2005. http://www.healthyhomestraining.org/Documents/HUD/HUD_CO_Brief.pdf .

13 The Minnesota Department of Health, Environmental Health Services Division, "Carbon Monoxide (CO) Poisoning In Your Home," April 2007. <http://www.health.state.mn.us/divs/eh/indoorair/co/index.html>



Armenian translation of: *Preventing Carbon Monoxide Poisoning*
Publication Number EPA 100-F-09-008